

Referendumcommissie Katwijk

Aan de voorzitter en leden van de gemeenteraad van Katwijk
cc Aan de leden van het College van Burgemeester en Wethouders

Leiden, 16 april 2024

Onderwerp: advies communicatie & campagne

Besten,

De Referendumcommissie Katwijk (verder: de commissie) heeft zich in haar vergadering van 16 april 2024 gebogen over de adviesvraag (3) van 9 april 2024 over de rol van de commissie bij de communicatie en de campagne in het kader van het referendum van 6 juni 2024.

Allereerst spreekt de commissie haar grote waardering uit voor de notitie 'Campagne en communicatie inzake het referendum op 6 juni' (van 8 april 2024). De notitie is informatief, maar geeft bovenal blijk van het besef bij het gemeentelijke team referendum, en naar de commissie aanneemt eveneens bij met name het College van B&W, van de grote gevoeligheid van de communicatie en communicatiestrategie en daarmee de hoge eisen die aan de zorgvuldigheid in dezen worden gesteld. Ook de commissie is zich hiervan bewust, en op basis van dit gedeelde besef van gevoeligheden en de noodzaak tot grote zorgvuldigheid moet het mogelijk zijn om te komen tot een aanpak van de communicatie die het referendumproces ten goede zal komen.

Onze waardering staat echter enkele constructieve opmerkingen en suggesties die wellicht tot aanpassing kunnen leiden van de voorgenomen communicatie niet in de weg. De voornaamste punten zijn hieronder puntsgewijs opgenomen, en zijn allicht alle terug te brengen tot ons pleidooi voor een terughoudende, zo objectief mogelijke rol van gemeentelijke actoren, met name het College, in het communicatieproces, om een zo gelijk mogelijk speelveld voor alle betrokkenen bij het referendum te realiseren.

- In de voornoemde notitie is herhaaldelijk sprake van een regierol voor de commissie in het communicatieproces (vgl. uitspraken d en l in notitie). Die rol zal de commissie inderdaad vervullen, maar niet in proactieve zin maar eerder reactief en als reservecircuit. De commissie vertrouwt erop dat de gemeentelijke communicatie past in de voorgenomen zorgvuldige, evenwichtige benadering ervan, op basis van de professionaliteit van de direct daarbij betrokkenen (van het team communicatie). Voor de commissie is vooral een rol weggelegd in die gevallen dat twijfel bestaat over de grenzen van zorgvuldigheid en objectieve communicatie, in welke geval de commissie om advies kan worden gevraagd.

- Als en voor zover een rol is weggelegd voor de gemeentelijke afdeling communicatie, beperkt die rol zich wat de commissie betreft tot voorlichting over het referendumproces en de praktisch-logistieke aspecten ervan. Ten aanzien van de inhoud van het concept-raadsbesluit dat aan het referendum onderworpen is, adviseert de commissie de grootst mogelijke terughoudendheid. Concreet houdt dit onder meer in, dat de commissie afraadt een neutrale inhoudelijke tekst/publieksversie op te stellen, zoals de notitie in uitspraak l aangeeft, of informatie te verstrekken die dient bij te dragen aan de inhoudelijke meningsvorming (zie uitspraak c). Naar de stellige overtuiging van de commissie is het onderliggende raadsbesluit inherent multi-interpretabel en al te zeer politiek gevoelig, om te kunnen komen tot een voldoende neutrale of objectieve samenvatting of andere versie ervan.

- Hieraan gerelateerd adviseert de commissie in het communicatieproces geen gebruik te maken van de lokale zogeheten Newsroom, voor de beoordeling en eventuele correctie van werkelijk of vermeend incorrecte uitspraken gedurende het referendumproces (vgl. uitspraak f). Het zal in de regel niet of nauwelijks mogelijk zijn de kwaliteit van communicatie en informatie op onomstreden wijze te beoordelen, de Newsroom heeft allicht de schijn tegen een 'instrument' te zijn in handen van het College, en, bovenal, het is aan de (kiesgerechtigde) burgers zelf, in een campagne of anderszins, informatie op feitelijke juistheid en politieke waarde te schatten. In het verlengde hiervan wordt tevens terughoudendheid aan de kant van het college bepleit als het gaat om de beantwoording van vragen van burgers waarop 'een politiek antwoord' nodig zou zijn. Overigens leidt deze positionering ook tot een terughoudende rol van de commissie waar het gaat om het in behandeling nemen en de beoordeling van klachten met betrekking tot campagne-uitingen in het referendumproces.

- Overigens betekent ons pleidooi voor gemeentelijke terughoudendheid in het communicatieproces, eerst en vooral voor de leden van het College, niet, dat lokale politieke actoren geen enkele rol of inbreng kunnen hebben. De burgemeester stelt zich (als voorzitter van het College en de raad) allicht hoe dan ook terughoudend op, maar wethouders en raadsleden kunnen en mogen zich op gelijke voet met burgers mengen in de communicatie en campagne, als daarbij de randen van het voor allen gelijke speelveld maar niet worden overschreden. Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat een wethouder niet met ondersteuning van het ambtelijke apparaat of anderszins uit niet voor anderen beschikbare algemene middelen campagne voert ten faveure van een van de posities in het referendumdebat (vgl. uitspraak o). Als burger kan en mag uiteraard eenieder gebruik maken van de voor allen beschikbare ruimte voor maatschappelijke discussie (vgl. uitspraak e).

Het referendum is aanstaande en communicatie over en rondom dat referendum, zowel wat het proces als de onderhavige inhoudelijke problematiek betreft, is van aanzienlijk belang. Echter, het referendum is, als instrument van de zogenoemde directe democratie, eerst en vooral een instrument in handen van burgers van Katwijk, die in onderling gesprek en debat kunnen komen tot oordeelsvorming en uiteindelijk eventueel een keuze. Voor de klassieke actoren van de representatieve democratie is, althans in deze fase van het referendumproces, primair een terughoudende, bescheiden rol weggelegd, ook ten aanzien van te ondernemen communicatie en inbreng in het communicatieproces. Ook daar is het voortouw, en de verantwoordelijkheid, in handen van democratische burgers, en dat dient ook zo te zijn. Het is tegen deze achtergrond dat de commissie adviseert, waar het inhoudelijke communicatie betreft, de grootst mogelijke terughoudendheid te betrachten. De commissie heeft er, gezien de voorliggende notitie en de daaruit sprekende zorgvuldigheid, alle vertrouwen in dat dat ook de inzet van de kant van de gemeente zal zijn, en is overigens bereid om, waar nodig, nader te adviseren over communicatievormen of -uitingen (over het referendumproces; vgl. uitspraak g) die van gemeentewege desalniettemin zullen worden ondernomen.

In de hoop u op deze wijze adequaat te hebben geadviseerd, en uiteraard bereid tot toelichting of nader overleg,

hoogachtend,

Referendumcommissie Katwijk,

J.J.M. van Holsteijn
voorzitter

F.J. Schreuder
Secretaris